

KONGRESY MUZEÓW I MUZEALNIKÓW

CONGRESSES OF MUSEUMS AND MUSEUM PROFESSIONALS

Dorota Folga-Januszewska

Zakład Teorii Wydziału Grafiki ASP w Warszawie, Polski Komitet Narodowy ICOM, Muzeum Pałaca Jana III w Wilnowie

Abstract: Studies on the history of museums from antiquity until the end of the 17th century indicate that museums were institutions of a research and educational nature. Thus, the natural forms of disputes were meetings, conferences, seminars and even congresses. At Croton – the Pythagoreanism centre in the 4th century BC – a ‘musaeum’ meant a place for the daily collective meals of young aspiring philosophers, and thus deliberations were a ‘statutory’ activity. In modern Europe, the Mannheim Conference of Museum Professionals organised in 1903 is considered to have been the first international Congress of European Museums organised under the title of ‘How can we enhance the effect of museums on society?’. It was a summit for experienced museum professionals, and for many years the topics discussed there were the starting point for numerous important issues, such as museum pedagogy, extra-curricular teaching or helping disabled children. At that time, Alfred Lichtwark gave a famous speech on museums as key places of public education. The Museum Journal Monthly, published by the British Museums Association, is where we find information on similar meetings and summits held at the end of the 19th century and organised by the British Museums Association, which was founded in 1889. The most important meeting in the first half of the 20th century was the founding of the International Museum Office (IMO) in 1926 by a decision of the International Committee on Intellectual Cooperation, which was part of the League of

Nations. The IMO in turn created national branches, whereas the Greek branch of the IMO organised one of the most important international congresses, known as the Conference of Museum Offices in Athens, which was held from 21st to 30th October 1931. The fruit of this conference was the so-called Athens Charter. The IMO contributed to a big summit in 1934 in Madrid devoted to museology and trends in reforming museums. On the basis of this congress, after WWII the world’s biggest museum organisation was established – the International Council of Museums (UN, UNESCO) in November 1946 (Poland has been a member since 1949). The essence of ICOM’s activity is organising annual congresses and numerous conferences, which at present (2014) attract 33,000 museum professionals working in 172 committees, including 117 national ones, 31 specialised committees, 5 regional unions (committees of regions) and 20 affiliated organisations. In Poland each Polish Culture Congress (1910, 1936, 1966, 1981, 2000, 2009) has included a ‘chapter’ devoted to museums. Six years after the last Polish Culture Congress, the First Congress of Polish Museum Professionals is to be held on 23-25 April 2015, convened at the initiative of non-governmental organisations and associations: the Polish Association of Museum Professionals, the Polish National Committee of ICOM and the Association of Open-Air Museums, in association with and under the patronage of the Ministry of Culture and National Heritage.

Keywords: museology, conference of museum professionals, museum professionals, congress, museum.

Dałoby się zapewne udowodnić tezę, że historia kongresów muzeów i muzealników jest tak dawna, jak samo pojęcie *musaeum*, czyli liczy blisko 2500 lat. Im więcej badań prowadzonych jest nad starożytnymi dziejami muzeum jako formy literackiej, ulotnej, a potem instytucji edukacyjnej i badawczej, tym więcej dowiadujemy się o spotkaniach i „konferencjach”, które towarzyszyły powstaniu tradycji muzeologicznej. Jak wiadomo w Krotonie – ośrodku pitagoreizmu w IV w. p.n.e. *musaeum* oznaczało codzienne miejsce wspólnych posiłków młodych adeptów filozofii¹. To stąd miał wziąć Platon inspirację dla swej Akademii. Inspiracja muz była tak ważna, że każda siedziba, w której odczuwano ich oddziaływanie stawała się *musaeum*.

Warto także pamiętać, że w starożytności nie traktowano *musaeum* wyłącznie statycznie. W zapisach dotyczących nawróconego Longinusa pojawia się *musaeum* jako „wędrująca biblioteka”², a opisy *musaeionu* aleksandryjskiego wskazują na to, że w jego przestrzeniach także mieszkano, biesiadowano i dyskutowano. W opisie Strabona (63 r. p.n.e. – 24 r. n.e.) wyraźna jest pitagorejska tradycja *musaeum* jako miejsca spotkań: *Musaeion należy do kompleksu pałacowego, posiada peripatos i exedrę, a także szeroki oikos, w którym znajduje się wspólna ława (stół) filologów, czyli mężów będących członkami Musaeionu. Synod ten zarządza dobrem wspólnym i służy dobru Musaeionu, pierwotnie utworzonemu przez królów, obecnie należącemu do cesarza*³.

Studiując starożytne źródła można odnieść wrażenie, że w samej istocie pojęcia *musaeum* tkwiło miejsce spotkań, wymiany myśli, doświadczeń – czyli forma stałej konferencji.

Dopóki to niematerialne *musaeum* nie potoczyło się z formą skarbcza, tworząc *iunctum* kolekcji przedmiotów i kolekcji wiedzy, aspekt dysputy był nadrzędny. Historia samego terminu wskazuje jednak, że był on adaptowany do różnych typów instytucji. W języku francuskim na przykład słowo *musée* pojawia się w XIII w. w tłumaczeniu *Kodeksu Justyniana (Digeste de Justinien)*. W zapisach cytatów jurystów rzymskich znajduje się pierwsza w kulturze frankofońskiej definicja muzeum: *budynek, gdzie przechowuje się [rezultaty] sztuki, poezji i erudycji*⁴. Zbliżenie do bibliotek i ośrodków nauki znowu skłania, by sądzić, że średniowieczna ewolucja tego pojęcia wskazuje na miejsce spotkań, nauki, dyskusji.

Rozwój nowożytnych gabinetów wiedzy, osobliwości i sztuki tradycję tę podtrzymał, literatura na ten temat jest już dzisiaj obszerna i wskazuje, że organizacja „konferencji” wiedzy, tak charakterystyczna dla XVII-wiecznych akademii i muzeów (np. *Musaeum Kircherianum*) przeniosła starożytną ideę miejsca spotkań naukowych jako żywą praktykę jeszcze do połowy XVIII wieku⁵.

W drugiej połowie XVIII i w wieku XIX nastąpiły jednak wyraźne zmiany objawiające się coraz głębszą „materializacją” muzeów jako wielkich (lub mniejszych) repozytoriów wszelkiego rodzaju obiektów (od dzieł sztuki po chronione obszary natury, przemysłu i techniki). Publiczny dostęp do tych instytucji zmienił sposób ich prowadzenia, postępowała standaryzacja wielu procedur, wykształcając się wyspecjalizowanych zawodów muzealnych (kustosze, kurator, konserwator, administrator, zarządca, dyrektor, edukator, opiekun, przewodnik, badacz), w końcu zaistniała

potrzeba unii doświadczeń oraz łączenia się muzeów i ich pracowników w grupy wspólnych zainteresowań i działań. Koniec XIX w. był już czasem wielu teoretycznych refleksji na temat powstających powszechnie na całym świecie (od obu Ameryk po Daleki Wschód) wielkich muzeów narodowych, regionalnych i specjalistycznych. Był też okresem zawiązywania się stowarzyszeń muzealnych i zwoływania międzynarodowych konferencji i kongresów.

Za pierwszy międzynarodowy kongres muzeów europejskich, zorganizowany pod hasłem „Jak wzmacniać wpływ muzeów na społeczeństwo?”, uznawana jest tzw. Mannheimska Konferencja Muzealników (niem. *Museumstagung in Deutschland 1903*, ang. *Mannheim Conference of Museum Officials*) zorganizowana w 1903 roku⁶. Było to ważne spotkanie – zjazd doświadczonych muzealników, a podejmowane tematy na wiele lat stały się punktem wyjścia do wielu ważnych zagadnień, takich jak pedagogika muzealna, nauczanie pozaszkolne, pomoc dzieciom niepełnosprawnym. Alfred Lichtwark wygłosił wówczas słynny referat⁷ poświęcony muzeom jako kluczowym miejscem publicznej edukacji.

Można jednak sądzić z kronik zamieszczanych w miesięczniku „*Museum Journal*” wydawanym przez brytyjskie Stowarzyszenie Muzeów, że podobnych spotkań i zjazdów odbyło się kilka jeszcze w końcu XIX wieku. Założone w 1889 r. brytyjskie Stowarzyszenie Muzeów (*Museums Association*), najstarsza w Europie organizacja muzealna, organizowała cykle konferencji i kongresów poświęconych różnym aspektom funkcjonowania muzeów.

Także w najstarszej europejskiej uczelni muzeologicznej – *Ecole du Louvre*, założonej w 1882 r. przez Julesa Ferry, Louisa Courajod, Louisa Nicod de Ronchaud – wielokrotnie organizowane były zjazdy kongresowe muzeologów i historyków sztuki pracujących w muzeach.

Trudno w krótkim artykule zreferować nawet te najważniejsze zjazdy i kongresy muzealne początku XX wieku. Z perspektywy czasu można jednak wskazać kilka wielkich spotkań, które wyznaczyły szlak wiedzy i edukacji muzealnej, tworzenie wzorców właściwego postępowania i zapisały się jako źródło zmian w myśleniu o procedurach muzealnych. W 1926 r. powołane zostało decyzją Międzynarodowego Komitetu Współpracy Intelktualnej⁸ (ICIC – *International Committee on Intellectual Cooperation*), będącego częścią Ligi Narodów, Międzynarodowe Biuro Muzeów (*IMO – International Museum Office*). Obecni byli w nim przedstawiciele 68 krajów (w tym Polski, w 1933 r., po przejęciu władzy przez Hitlera, organizację tę oficjalnie opuścili Niemcy)⁹. Międzynarodowe Biuro Muzeów powołało krajowe lub narodowe oddziały, grecki oddział IMO zorganizował jeden z najważniejszych międzynarodowych kongresów, trwający w dniach 21–30 października 1931 r., znany jako Konferencja Biura Muzeów w Atenach. Jej rezultatem było uchwalenie tzw. Karty Ateńskiej – zespołu norm zalecanych przez konserwatorów dla muzeów i specjalistów zajmujących się ochroną zabytków. Wydana w 1932 r., według ateńskich ustaleń, tzw. *Carta italiana del Restauro* zawierała 11 postulatów i została powszechnie przyjęta w muzeach. Polskę w Atenach reprezentowali Alfred Lauterbach i Jarosław Wojciechowski, ich referaty ujawniały zaangażowanie polskiej refleksji konserwatorskiej w muzeach¹⁰.

W wyniku coraz większego zainteresowania rozwojem „nowoczesnych” muzeów w 1934 r. zorganizowano w Madrycie międzynarodową konferencję poświęconą muzeografii¹¹, a materiały z tego spotkania opublikowano w dwutomowej edycji¹². Było to przełomowe spotkanie, w trakcie którego wymieniono wiele doświadczeń, w tym zrelacjonowano zakresy działań edukacyjnych, poświęcono wiele uwagi metodom ekspozycji dzieł sztuki, zwrócono uwagę na ich zabezpieczenie i formę publikacji¹³. Był to też okres formowania definicji muzeum, muzeologii i muzeografii¹⁴.

Wybuch wojny w Europie w 1939 r. przerwał na kilka lat międzynarodowe spotkania. Po zakończeniu działań wojennych w 1945 r. spotkania stowarzyszeń muzealnych, grup muzealników (ang. museum professionals) zostały jednak szybko wznowione, tym bardziej że grabieże i destrukcja wielu muzeów stały się kolejnym, ważnym tematem muzealnych kongresów i opracowań. Idee Międzynarodowego Biura Muzeów (IMO) podjęto i od 16 do 20 listopada 1946 r. zorganizowano w Luwrze w Paryżu kongres, którego zgromadzenie ogólne powołało do życia Międzynarodową Radę Muzeów (ICOM) w strukturze Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), afiliowaną przy Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO). Prezydentem został wybrany Chauncey J. Hamlin, w gronie 15. państw założycielskich znalazły się: Argentyna, Australia, Belgia, Brazylia, Czechosłowacja, Dania, Francja, Holandia, Kanada, Norwegia, Nowa Zelandia, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania. W 1947 r. Kongres ICOM zorganizowano w Meksyku. Polska została przyjęta do ICOM w 1948 r. (od 1949 r. działa Polski Komitet Narodowy ICOM), będąc jednym z 53. krajów, które powołały komitety narodowe. Od tego czasu corocznie w Paryżu odbywają się konferencje i walne zjazdy muzealników z całego świata, zaś raz na trzy lata Konferencje Generalne organizowane w różnych ośrodkach muzeologicznych na całym świecie¹⁵. ICOM stał się największą na świecie pozarządową organizacją muzealną, której celem jest podnoszenie poziomu wiedzy i praktyki w muzeach, dbanie o wymiar etyczny działań, pomoc i szkolenie powstającym organizacjom. ICOM także wyznaczył model wielkich kongresów muzealnych, tym bardziej że powstające branżowe komitety międzynarodowe (wśród których najliczniejszy jest komitet konserwatorów: ICOM CC) organizują osobne konferencje tematyczne.

Od lat 80. XX w. działaniom Międzynarodowej Rady Muzeów zaczęły towarzyszyć, wspierane przez ICOM, liczne organizacje i stowarzyszenia muzealne w poszczególnych krajach i regionach. To właśnie one stały się z czasem najprężniejszymi organizatorami wielkich kongresów i spotkań muzealnych. Do odbywających się regularnie w XXI w. należą m.in.: kongresy muzeów drukarstwa¹⁶, Kongres Muzeów Morskich¹⁷, Kongres Muzeów Kobiet¹⁸ przekształcony w Kongres Muzeów Historii Kobiet i wydający własne akty i proklamacje¹⁹ Międzynarodowy Kongres Muzeów-Bibliotek²⁰, Międzynarodowy Kongres Muzeów Uniwersyteckich²¹, czy Międzynarodowy Kongres Muzeów Rolnictwa²².

W Polsce zagadnienia muzeów poruszane były zawsze w ramach organizowanych Kongresów Kultury Polskiej²³, dopiero jednak w czasie Kongresu odbywającego się w dniach 7–10 grudnia w 2000 r., zagadnienia muzealne wyodrębniono. Muzeum Narodowe w Warszawie przygotowało wówczas specjalną wystawę dedykowaną Kongresowi pt. „Pejzaż Polski”²⁴. W prezydium komitetu organizacyjnego Kongresu liczącym 16 osób znalazło się dwoje muzealników²⁵, w trakcie kongresu osobny referat poświęcony był muzeom jako instytucjom o specjalnej misji²⁶. Kongres odbywał się cztery lata po uchwaleniu i trzy lata po wdrożeniu Ustawy o muzeach, zaś najsilniej podkreślanym trendem była konieczność walki z komercjalizacją kultury. Zdiagnozowano wówczas niemal wszystkie problemy muzeów w Polsce, które do dzisiaj pozostają aktualne, takie jak: rewolucja informatyczna i jej koszty, finansowanie muzeów, nakłady na tworzenie kolekcji i konserwację zbiorów, rozwój działalności edukacyjnej i informacyjnej²⁷.

Przed kolejnym, szóstym już Kongresem Kultury Polskiej (Kraków 2009), Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego zamówił *Raport o muzeach*²⁸ zawierający także diagnozę i prognozy dotyczące rozwoju muzealnictwa w Polsce.

Sześć lat później, 23–25 kwietnia 2015 r. planowany jest pierwszy w historii Kongres Muzealników Polskich, zwołany z inicjatywy organizacji i stowarzyszeń pozarządowych: Stowarzyszenia Muzealników Polskich, Polskiego Komitetu Narodowego ICOM oraz Stowarzyszenia Muzeów na Wolnym Powietrzu. Tym samym dokonuje się postulowana od lat przez środowiska muzealne w Polsce²⁹ konsolidacja działań mających na celu utrzymanie muzeów na najwyższym możliwym poziomie, tak aby mogły realizować swoją misję na rzecz ochrony dziedzictwa i edukacji społeczeństwa.

Streszczenie: Badania nad dziejami muzeów od starożytności do końca XVII w. wskazują, że muzea były instytucjami o charakterze ośrodków badawczo-edukacyjnych. Zatem spotkania, konferencje, seminaria, a nawet kongresy były naturalną formą dysput muzealnych. W Krotonie – ośrodku pitagoreizmu w IV wieku p.n.e. *musaeum* oznaczało codzienne miejsce wspólnych posiłków młodych adeptów filozofii, zatem konferowanie było czynnością „statutową”. W nowoczesnej Europie za pierwszy międzynarodowy kongres muzeów europejskich zorganizowany pod hasłem „Jak wzmacniać wpływ muzeów na społeczeństwo?” uznawana jest tzw. Mannheimska Konferencja Muzealników (niem. Museumstagung in Deutschland) zorganizowana w 1903 roku. Był to zjazd doświadczonych muzealników, a podejmowane

tematy na wiele lat stały się punktem wyjścia dla dyskusji nad wieloma ważnymi zagadnieniami, takimi jak pedagogika muzealna, nauczanie pozaszkolne, pomoc dzieciom niepełnosprawnym. Alfred Lichtwark wygłosił wówczas słynny referat poświęcony muzeom jako kluczowym miejscem publicznej edukacji. Miesięcznik „Museum Journal” wydawany przez brytyjskie Stowarzyszenie Muzeów jest miejscem, gdzie znajdujemy informacje o wielu podobnych spotkaniach i zjazdach, które odbyły się w końcu XIX w., zorganizowanych przez założone w 1889 r. brytyjskie Stowarzyszenie Muzeów (Museums Association). Najważniejszym spotkaniem pierwszej połowy XX w. było powołane w 1926 r. decyzją Międzynarodowego Instytutu [Komitetu] Współpracy Intelktualnej (ICIC - International Committee on Intellectual Cooperation), będącego

częścią Ligi Narodów – Międzynarodowego Biura Muzeów (IMO – International Museum Office). Międzynarodowe Biuro Muzeów powołało z kolei krajowe lub narodowe oddziały, zaś grecki oddział IMO zorganizował jeden z najważniejszych międzynarodowych kongresów, trwający od 21 do 30 października 1931 r., znany jako Konferencja Biura Muzeów w Atenach. Rezultatem tej konferencji było uchwalenie tzw. Karty Ateńskiej. IMO przyczyniło się także do wielkiego zjazdu w 1934 r. w Madrycie poświęconego muzeologii i trendom w reformowaniu muzeów. Na bazie tego zaś kongresu, zawiązana została po II wojnie światowej największa muzealna organizacja na świecie – Międzynarodowa Rada Muzeów ICOM (ONZ, UNESCO) utworzona w listopadzie 1946 r. (Polska jest członkiem nieprzerwanie od 1949 r.). Istotą działania ICOM są coroczne kongresy

i liczne konferencje skupiające obecnie (2014) 33 tysiące muzealników działających w 172 komitetach, w tym 117 komitetach narodowych, 31 międzynarodowych komitetach specjalistycznych, 5 związkach regionalnych (komitetach regionów) oraz 20 organizacjach afiliowanych. W Polsce wszystkie zorganizowane Kongresy Kultury Polskiej (1910, 1936, 1966, 1981, 2000, 2009) zawierały „rozdziały” poświęcone muzeom. Sześć lat po ostatnim Kongresie Kultury Polskiej, 23–25 kwietnia 2015 r. planowany jest I Kongres Muzealników Polskich, zwołany z inicjatywy organizacji i stowarzyszeń pozarządowych: Stowarzyszenia Muzealników Polskich, Polskiego Komitetu Narodowego ICOM oraz Stowarzyszenia Muzeów na Wolnym Powietrzu, przy współpracy i wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Słowa kluczowe: muzeologia, konferencja muzealników, muzealnik, kongres, muzeum.

Przypisy

¹ *Dictionnaire encyclopédique de muséologie* A. Desvallées, François Mairesse (red.), Paris [Armand Colin] 2011, s. 274.

² *Eun.VSp.456 B*, por. H.G. Liddell, R. Scott, *A Greek-English Lexicon*, <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0057%3Aentry%3D%2368883&redirect=true> [dostęp: 01.03.2014]

³ Cyt. za: M. El-Abbadii, *Life and fate of the ancient Library of Alexandria*, Paris 1992, przekł. DFJ

⁴ *un édifice ou l'on se livre à l'art, à la poésie, à l'érudition*, cyt. za: F. Mairesse, *Les origines des musées*, w: *Dictionnaire encyclopédique de muséologie*, A. Desvallées, F. Mairesse (red.), Paris [Armand Colin] 2010, s. 274.

⁵ Piszę o tym szerzej w książce *Muzeum. Fenomeny i problemy*, Kraków [Universitas] przewidywanej w 2015 r.

⁶ Ch.H. Caffin, *Museums and their possibilities of greater public usefulness*, "Intenational Studio, American Studio Talk", October 1903, s. CLXIII. Por. także: B.I. Gilman, *Aims and Principles of the Construction and Management of Museum of Fine Art*, w: *Museum Studies: An Anthology of Contexts*, Second Edition, B. Messias Carbonell (red.), Blackwell Publishing 2012, s. 420. Informację o konferencji pt: *The Mannheim Conference on Museums as Places of Popular Culture*, zamieszczono w "Museum Journal", October 1903, vol. 3, s.105. Relacja ta brzmiała: *There is to be a Congress at Mannheim on Monday the 21st and Tuesday the 22nd of September in this year, to discuss the question of "Museums as places for popular culture". The Congress was initiated by the town council of Mannheim in view of a museum that is to be built there. It has however been arranged by an institution at Berlin, known as the Centralstelle für Arbeiter-Wohlfahrtsein rich tun gen, the address of which is Dessauer-strasse 14, Berlin, S.W. 11. The president of this Institution, Geheimrath von Post, and the secretary, Dr. R. von Erdberg, have been in communication with museum officials and have arranged the following interesting programme:*

I. "Museums as places of culture" by Dr. Lichtwark, director of the Kunsthalle, Hamburg.

II. "The history of museums in the nineteenth century" by Dr. Jessen, Berlin.

III. Account of the attempts made, up till now, to render the treasures of museums useful to wider circles of the people:

1. *The Provinzial Museum in Altona*, by its director, Dr. Ichmann;

2. *The Geological Museum in Berlin*, by Professor Dr. O. Jaekel;

3. *The Roemer Museum in Hildesheim*, by its director, Dr. Andreae;

4. *The Folkwang Museum in Hagen*, by its owner, Mr. K. E.Osthaus;

5. *The Ruskin Museum in Sheffield* by its curator, Mr. Gill Parker.

⁷ A. Lichtwark, *Museen als Bildungsstätten. Vortrag auf dem Mannheimer Museumstag, 21./22. September 1903*, w: A. Lichtwark, (red.) *Eine Auswahl seiner Schriften*, W. Mannhardt (opr.), vol. 2, Berlin 1917, s. 43.

⁸ Polska była członkiem organizacji, siedziba mieściła się w Instytucie Mianowskiego w Pałacu Staszica, Nowy Świat 72 w Warszawie. Przewodniczącym Polskiego Komitetu był prof. Karol Lutostański, członkiem był m.in. Władysław Tatarkiewicz, por.: *League of Nations, Intellectual Co-operation Organisation, National Committees*, Geneva 1937, s. 104-108. Zestawienie działań Polskiej Sekcji: *Katalog wydawnictw Instytutu Współpracy Intelktualnej*, Warszawa 1933.

⁹ Por. Ch. Kott, *The German Museum Curators and the International Museums Office, 1926-1937*, w: B. Savoy, A. Meyer, *The Museum Is Open. Towards a Transnational History of Museums 1750-1940*, Berlin [Gruyter] 2014, s. 205-217.

¹⁰ M. Lalewicz, *Sprawozdanie z Międzynarodowej konferencji w Atenach w sprawie ochrony i konserwacji zabytków sztuki i historii, odczytane dn. 18 marca 1932 r. na posiedzeniu Polskiej Komisji Międzynarodowej Współpracy Intelktualnej w Warszawie*, Warszawa 1933.

¹¹ *The Madrid Conference on museography*, Paris [International Museum Office] 1934.

¹² *Muséographie: architecture et aménagement des musées d'art. Conférence internationale détudes / Museography – Architecture and Organisation of Art Museums*, Madrid, 1934 (t. I-II).

¹³ Por. J.D. Aquilina, *The Babelian Tale of Museology and Museography: A History in Words*, „Museology – International Scientific Electronic Journal” 2011, Isseu 6, on-line: <http://museology.ct.aegean.gr/articles/2011104162340.pdf> [dostęp: 20.12.2014].

¹⁴ D. Folga-Januszewska, *Muzealnictwo, muzeologia, muzeografia*, „Muzealnictwo” 2006, nr 47 [Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków], s.11-15.

¹⁵ Ostatni w 2013 r. odbył się w Rio de Janeiro, następny w 2016 r. odbędzie się w Turynie. Trzyletnie kadencje określają także zmianę władz organizacji skupia-

jącej obecnie 33 000 muzealników działających w 172 komitetach, w tym 117 komitetach narodowych, 31 międzynarodowych komitetach specjalistycznych, 5 związkach regionalnych (komitetach regionów) oraz 20 organizacjach afiliowanych (icom.museum/the-committees/affiliated-organisations).

¹⁶ Kongres Muzeów Drukarstwa w Lyonie: http://www.imprimerie.lyon.fr/static/new_imprimerie/contenu/fichiers/telch/expositions_presse/aepm/aepm_communique4.pdf

¹⁷ ICM – Congrès International des Musées Maritimes,

<http://icom.museum/les-comites/organisations-affiliees/organisations-affiliees/congres-international-des-musees-maritimes/L/2/> <http://icom.museum/les-comites/organisations-affiliees/organisations-affiliees/congres-international-des-musees-maritimes/L/2/>

¹⁸ Le 2e Congrès des Musées de Femmes, Bonn, 9-11 septembre 2009, <http://genrehistoire.revues.org/787>

¹⁹ National Women's History Museum Commission Act of 2012, <https://www.govtrack.us/congress/bills/112/s3567>

²⁰ Le 9e Congrès International des Bibliothèques-Musées des arts du spectacle a eu lieu à Gênes, du 5 au 10 avril 1970; <http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-1970-07-0382-010>

²¹ <http://www.campusmoncloa.es/en/events/international-congress-university-museums/>

²² 17^eème Congrès International des Musées d'Agriculture e-17, CIMA, (5-10 Novembre 2014, Marseille, France), AIMA – AFMA – MuCEM.

²³ Należały do nich: 1. Kongres Kultury Polskiej (forum muzealne odbywało się w Muzeum Techniczno-Przemysłowym Miejskim); Kongres Pracowników Kultury – lewicowej inteligencji we Lwowie w 1936 r.; Kongres Kultury Polskiej w Warszawie w 1966 r. zamykający obchody 1000-lecia państwa polskiego i zorganizowany jako przeciwdziałanie uroczystościom milenijnym chrztu Polski, obchodzonym przez Kościół (powołano wówczas kilka nowych muzeów, zarówno państwowych, jak kościelnych); Kongres Kultury Polskiej zorganizowany przez 40 stowarzyszeń twórczych i naukowych zw. Niezależnym Kongresem Kultury Polskiej (11-12 grudnia 1981 r.), przerwany przez wprowadzenie stanu wojennego (środowisko muzealne reprezentował m.in. prof. Jan Białostocki, relacja por.: <http://www.youtube.com/watch?v=geSSkZkgCNM>).

²⁴ Wg. scenariusza i koncepcji piszącej te słowa, wydana została specjalna publikacja dedykowana Kongresowi: D. Folga-Januszewska (red.), *Krajobrazy. Polskie malarstwo pejzażowe od Oświecenia do końca XX wieku*, Warszawa [MNW, KAW] 2000.

²⁵ D. Folga-Januszewska i Andrzej Rottermund, por. *Komitet Organizacyjny i prace jego Prezydium*, w: *Kongres Kultury Polskiej 2000*, Wrocław-Warszawa 2002, s. 12.

²⁶ Referat Michała Woźniaka, por.: *Kongres Kultury Polskiej ...*, s. 199-201.

²⁷ *Ibidem*, s. 200-201.

²⁸ D. Folga-Januszewska, *Muzea w Polsce 1989–2008*, „Muzealnictwo” 2009, nr 50, s. 18-46, on-line: http://www.kongreskultury.pl/title,Raport_o_muzeach,pid,137.html

²⁹ Od powstania Polskiego Komitetu Narodowego ICOM w 1949 r. organizacja ta była i jest inicjatorem regulacji legislacyjnych i organizatorem przeszło 200 konferencji muzealnych w Polsce. W okresie po 1989 r. powstało kilka organizacji muzealnych, które inicjowały konferencje, kongresy i spotkania na mniejszą skalę. Wśród nich Stowarzyszenie Związków Muzeów Polskich (zał. 1990), Stowarzyszenie Muzealników Polskich (zał. 1998); Stowarzyszenie Muzeów na Wolnym Powietrzu w Polsce (zał. 1998).

dr hab. Dorota Folga-Januszewska, prof. ASP

Historyk sztuki, muzeolog, krytyk – doktorat i habilitacja na UW; profesor ASP w Warszawie; (1979–2008) pracowała w Muzeum Narodowym w Warszawie (od asystenta do dyrektora), (2008–2014) dyrektor Instytutu Muzeologii i autorka studiów muzeologicznych na UKSW w Warszawie; członek ICOM i AICA, prezydent PKN ICOM oraz MOCO/ICOM, ekspert RE ds. muzeów oraz NCN w projekcie UE JPI Cultural Heritage, członek zespołu NPRH, wielu rad naukowych i muzealnych; autorka ponad 300 publikacji z zakresu muzeologii, teorii i sztuki XVII-XX w., kuratorka 54 wystaw; e-mail: dfolgajanuszewska@yahoo.com